

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın **Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Fatih Dönmez** tarafından Anayasa'nın 98'inci ve İçtüzüğün 96'ncı ve 99'uncu maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

Murat ÇEPNİ
İzmir Milletvekili

İzmir Gaziemir İlçesi Emrez Mahallesiinde, 1940 yılında faaliyete başlayan Aslan Avcı Döküm Sanayi Tic.A.Ş. ait olan 70 dönümlük arazide semt sakinlerinin ihbarı üzerine (28 Mart 2020 tarihinde Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile kapatılan) Türkiye Atom Enerjisi Kurumu (TAEK) tarafından 2007 yılında yapılan araştırma sonucunda 100 bin ton radyoaktif atık gömülü olduğu rapor edilmiştir. Tesiste, Türkiye'de bulunmayan nükleer çubuklar (Europium 152) getirilerek kurşun ve gümüş geri dönüştürülmüş, bu işlemlerin ardından, kalan tehlikeli atıklar denetimsiz bir şekilde rastgele araziye gömülmüştür. Ölçümlerde, radyasyon miktarı normal değerin 219 katı çıkmıştır. Ayrıca ağır metal atıklar da mevcuttur. Fabrika 2010 yılında kapatılarak metruk halde bırakılmıştır. Türkiye'nin Çernobili olarak adlandırılan Gaziemir'deki sahanın temizlenmesi ve rehabilitasyonu için çalışmalar olayın ortaya çıkmasının üzerinden 7 yıl geçtikten sonra başlatılmıştır. Çevresel Etki Değerlendirme (ÇED) raporu olmadan nükleer atık bertarafı işi hiçbir uzmanlığı olmayan Turanlar AŞ adlı şirkete verilmiş, şirket bir yıl sonra ödenek alamadığı gerekçesiyle çalışmasını bırakmıştır. 2017'de, sivil toplum kuruluşlarının, meslek örgütlerinin ve çevre vatandaşların çabaları conucunda ÇED raporu çıkmış fakat hiçbir somut adım atılmamıştır. Yıllardır toplum sağlığını hiçe sayarak bertaraf edilmeyen bu alandaki nükleer atıkların 2006 yılı sonunda işletmeye getirilerek geri dönüşüm prosesine sokulması sonucu oluşan bulaşıcılık nedeniyle 100 bin ton değil, 250-300 bin tona ulaştığı iddia edilmektedir. Nükleer atıklar; toprağı, havayı, suyu kirletmeye, canlıları yok etmeye, insanlarda kanser, nefes darlığı, astım, bronşit gibi ciddi hastalıkların oluşmasına neden olmaya devam etmektedir. Radyoaktif kirliliğin yanı sıra mahalle sakinleri fabrika alanına gömülü olan diğer ağır metaller nedeniyle oluşan koku toz ve duman gibi etmenlere de maruz kalmaktadır. Şehir içinde yer alan fabrikada toprağı gömülü halde terk edilen radyoaktif atıkların kimyasal reaksiyona girmesiyle 2019 yılının şubat ayında yangın meydana gelmiştir. Yeni bir yangın tehlikesi de devam etmektedir. Anayasanın 56. Maddesi herkesin sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkını güvence altına almıştır. Halk sağlığı için bu alanın ivedilikle temizlenmesi ve güvenli hale getirilmesi gerekmektedir.

Bu bağlamda;

1- Sahadaki radyoaktif atıkları temizleme çalışmaları Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile kapatılan Türkiye Atom Enerjisi Kurumunun yetki ve sorumluluk alanındaydı. Bugüne kadar TAEK ve ilgili kurumlar Gaziemirdeki atıkların tamamının temizlenmesini sağlayamamışlardır. Bu alanın temizlenmemesi neden kaynaklanmaktadır?

29675

2- TAEK yerine Gaziemirdeki radyoaktif tehlikeli atıkların bertaraf işi ne şekilde, hangi kurumun yetkisinde ve denetiminde yapılacaktır? Bakanlığınızın bu alandaki atıkların tamamının kesin bir şekilde temizlenmesi için bir programı var mıdır? Temizleme işi ne zaman bitirilecektir?

3- Bugüne kadar bu alanın ne kadarı temizlenmiştir? Temizlenen alanda ne kadar radyoaktif atık vardı? Ne kadar kimyasal atık İZAYDAŞ'a gönderilmiştir?

4- Gaziemirde radyoaktif kirliliğin bulaşıcılık nedeniyle olabileceği miktar 250-300 bin ton civarında olduğu iddia edilmektedir. Atıklar için en son ölçüm ne zaman ne şekilde yapılmıştır? Atık miktarı kaç ton olarak belirlenmiştir? Son veriler bölge halkı ve ilgili kurumlarla paylaşılacak mıdır?

5- Atıkların temizlenmesi için Bakanlığınız Valilik, kaymakamlık; Belediyeler ve Meslek Odaları ile aktif işbirliği yapılmakta mıdır? İşbirliği yapılıyor ise ne şekilde yapılmaktadır?

6- Gaziemirde halkın sağlığını korumak, çevre kirliliğini engellemek ve bu alanı daha güvenli hale getirmek için bugüne kadar hangi bilimsel önlemler alınmıştır? Bu çevredeki su ve toprakta radyasyon oranları ne zaman ölçülmüştür.

7- Nükleer santraller ile ilgili en önemli sorun nükleer atıkların bertarafıdır. Bilim insanları nükleer atıkların güvenli bir şekilde bertarafının bugün için mümkün olmadığını söylemektedir. Gaziemir'de nükleer atıklar da yıllardır temizlenememiştir. Mersin Akkuyu'da inşa edilen nükleer santralin atıkları nasıl bertaraf edilecektir? Akkuyu'da atıkların İnsan sağlığına, ekolojik sisteme, çevreye zarar vermesinin önüne nasıl geçilecektir?

8- Gaziemir'deki atıkların bir türlü defedilememesi, Akkuyu Nükleer Santralının faaliyete başlaması durumunda oluşacak atıkların nasıl muhafaza edileceği konusunda da kaygı yaratmaktadır. Akkuyu Nükleer Santral için atık depolama alanı ve yönetimi konusunda bir çalışma yapılmış mıdır? Akkuyu NES'in atıkları nerede ve nasıl muhafaza edilecektir?

9- Gaziemirde büyük tehdit oluşturan Europium 152-154 bulaşık atıkları sadece nükleer santrallerde oluşabilen atıklardır. İzmir'de bir nükleer santral olmadığı halde nereden, ne şekilde getirilmiştir? Bakanlığınız bu konu hakkında bilgi sahibi midir? Bu bilgiler kamuoyu ile paylaşılacak mıdır?

10- Türkiye'de Gaziemirde olduğu gibi radyoaktif atık bulunan başka yerler var mıdır?